TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2011 m. gegužės 26 d. *

Byloje C-485/07

dėl *Centrale Raad van Beroep* (Nyderlandai) 2007 m. lapkričio 1 d. sprendimo, kurį Teisingumo Teismas gavo 2007 m. lapkričio 5 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen

prieš

H. Akdas,

H. Agartan,

Z. Akbulut,

* Proceso kalba: olandų.

M. Bas,

K. Yüzügüllüer,

E. Keskin,

C. Topaloglu,

A. Cubuk,

S. Sariisik,

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Tizzano, teisėjai J.-J. Kasel (pranešėjas), A. Borg Barthet, M. Ilešič ir M. Berger,

generalinė advokatė E. Sharpston,
posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2010 m. spalio 21 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen,* atstovaujamos F. Keunen ir I. Eijkhout,

— H. Akdas, atstovaujamo advokato C. de Roy van Zuydewijn,

— H. Agartan, atstovaujamo advokato D. Schaap,

— M. Bas, atstovaujamo advokato N. Türkkol,

— Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos C. Wissels, C. ten Dam ir M. Noort,

— Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos Z. Bryanston-Cross, padedamos baristerių J. Coppel ir T. Ward,

— Europos Komisijos, atstovaujamos M. van Beek ir V. Kreuschitz,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinės advokatės nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su Susitarimo, įsteigiančio Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociaciją, kurį 1963 m. rugsėjo 12 d. Ankaroje pasirašė Turkijos Respublika ir EEB valstybės narės bei Bendrija ir kuris pastarosios vardu buvo sudarytas, aprobuotas ir patvirtintas 1963 m. gruodžio 23 d. Tarybos sprendimu 64/732/EEB (OL 217, 1964, p. 3685; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 11 t., p. 10, toliau – Asociacijos susitarimas), 9 straipsnio, 1970 m. lapkričio 23 d. Briuselyje pasirašyto ir 1972 m. gruodžio 19 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 2760/72 Bendrijos vardu sudaryto, aprobuoto bei patvirtinto papildomo protokolo (OL L 293, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 11 t., p. 41, toliau – Papildomas protokolas) 59 straipsnio ir 1980 m. rugsėjo 19 d. Asociacijos tarybos sprendimo Nr. 3/80 dėl Europos Bendrijoms priklausančių valstybių narių socialinės apsaugos sistemų taikymo darbuotojams turkams ir jų šeimoms nariams (OL C 110, 1983, p. 60; toliau – Sprendimas Nr. 3/80) 3 straipsnio 1 dalies ir 6 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos išaiškinimu.

2 Šis parašymas pateiktas nagrinėjant bylą tarp *Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen* (Darbuotojų socialinio draudimo tarnyba; toliau – *Uwv*) ir H. Akdas bei kitų aštuonių buvusių turkų darbuotojų migrantų dėl priemokos prie invalidumo pensijos (toliau – papildoma išmoka), kuri buvo jiems mokėta pagal Nyderlandų teisės aktus, panaikinimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisės aktai

EEB ir Turkijos asociacija

— Asociacijos susitarimas

3 Pagal Asociacijos susitarimo 2 straipsnio 1 dalį šio susitarimo tikslas – skatinti nuolatinį ir subalansuotą Susitariančiųjų šalių prekybinių ir ekonominių santykių stiprinimą, taip pat ir darbo jėgos srityje, laipsniškai tarpusavyje įgyvendinant laisvą asmenų judėjimą (Asociacijos susitarimo 12 straipsnis) ir panaikinant įsisteigimo laisvės (šio susitarimo 13 straipsnis) bei paslaugų teikimo laisvės apribojimus (šio susitarimo 14 straipsnis) tam, kad pagerėtų Turkijos Respublikos gyventojų gyvenimo lygis ir vėliau tai padėtų Turkijai įstoti į Bendriją (šio susitarimo ketvirta konstatuojamoji dalis ir 28 straipsnis).

4 Šiam tikslui pasiekti Asociacijos susitarime numatytas parengiamasis etapas, kuriuo Turkijos Respublika, Bendrijos padedama, stiprina savo ekonomiką (Asociacijos susitarimo 3 straipsnis), pereinamasis etapas, kuriuo užtikrinamas laipsniškas muitų sąjungos sukūrimas ir ekonominės politikos suvienodinimas (šio susitarimo 4 straipsnis), bei baigiamasis etapas, pagrįstas muitų sąjunga ir reiškiantis Susitariančiųjų šalių ekonominės politikos derinimo sustiprinimą (šio susitarimo 5 straipsnis).

5 Asociacijos susitarimo 6 straipsnis suformuluotas taip:

„Siekdamos užtikrinti asociacijos režimo taikymą ir laipsnišką plėtrą, Susitariančiosios šalys renkasi Asociacijos taryboje, kuri veikia neviršydama susitarimo jai suteiktų įgaliojimų.“

6 Pagal Asociacijos susitarimo II antraštinės dalies „Pereinamojo etapo įgyvendinimas“ 8 straipsnį:

„Siekiant įvykdyti 4 straipsnyje nurodytus tikslus, Asociacijos taryba iki pereinamojo etapo pradžios laikinojo protokolo 1 straipsnyje numatyta tvarka nustato nuostatų, susijusių su sritimis, kurioms taikoma [EB sutartis] ir į kurias turės būti atsižvelgta, pirmiausia tas, kurioms taikoma ši antraštinė dalis, taip pat bet kokios apsaugos sąlygos, kurios gali prireikti, įgyvendinimo sąlygas, tvarką ir tempą.“

7 Asociacijos susitarimo 9 straipsnyje, priklausančiame II antraštinei daliai, nustatyta:

„Susitariančiosios šalys pripažįsta, kad susitarimo taikymo srityje ir nepažeidžiant atskirų nuostatų, kurias galima nustatyti taikant 8 straipsnį, bet kokia diskriminacija dėl pilietybės draudžiama pagal [EB 12 straipsnyje] įtvirtintą principą.“

8 Asociacijos susitarimo II antraštinės dalies „Pereinamojo laikotarpio priemonių įgyvendinimas“ 3 skyriaus „Kitos ekonominio pobūdžio nuostatos“ 12 straipsnyje numatyta:

„Susitariančiosios Šalys laikosi [EB 39], [40] ir [41] straipsnių, siekdamos laipsniškai įgyvendinti laisvą darbuotojų judėjimą tarp jų.“

9 Pagal Asociacijos susitarimo 22 straipsnio 1 dalį:

„Siekiant įgyvendinti susitarime išvardytus tikslus, numatytais joje atvejais Asociacijos taryba turi teisę priimti sprendimus. Kiekviena šalis turi imtis būtinų priemonių priimtiems sprendimams įgyvendinti. <...>“

— Papildomas protokolas

10 Papildomo protokolo, kuris pagal 62 straipsnį yra Asociacijos susitarimo dalis, 1 straipsnyje nustatytos šio susitarimo 4 straipsnyje numatytos asociacijos pereinamojo laikotarpio sąlygos, būdai ir grafikas.

11 Papildomo protokolo II antraštinės dalies „Asmenų ir paslaugų judėjimas“ I skyrius taikomas „darbuotojams“.

12 Papildomo protokolo I skyriaus 36 straipsnyje numatyta, kad laisvas darbuotojų judėjimas tarp Bendrijos valstybių narių ir Turkijos bus laipsniškai įgyvendintas remiantis Asociacijos susitarimo 12 straipsnyje išdėstytais principais, per laikotarpį nuo 12-ųjų metų pabaigos ir 22-ųjų metų pabaigos po susitarimo įsigaliojimo, Asociacijos tarybai nusprendus dėl įgyvendinimo būdų.

13 Papildomo protokolo 39 straipsnis išdėstytas taip:

„1. Prieš pasibaigiant pirmiesiems metams po šio Protokolo įsigaliojimo dienos Asociacijos taryba patvirtina socialinės apsaugos priemones, skirtas Turkijos pilietybę turintiems, iš vienos Bendrijos valstybės narės į kitą persikeliantiems darbuotojams ir Bendrijoje gyvenančioms jų šeimoms.

2. Šios nuostatos pagal nustatytiną tvarką turi suteikti Turkijos pilietybę turintiems darbuotojams galimybę suvienodinti draudimo arba atlikto darbo stažo tam tikroje valstybėje narėje laikotarpius dėl senatvės pensijų, vienkartinių pašalpų mirus šeimos nariui dėl nelaimingo atsitikimo darbe, invalidumo pašalpų gavimo, taip pat dėl sveikatos paslaugų teikimo Bendrijoje gyvenantiems darbuotojams ir jų šeimoms. Šios priemonės nesukuria prievolės valstybėms narėms atsižvelgti į Turkijoje atlikto darbo stažo laikotarpius.

3. Pirmiau minėtos priemonės turi užtikrinti pašalpų vaikams išlaikyti mokėjimą, jei darbuotojo šeima gyvena Bendrijoje.

4. Turi būti įmanoma pervesti į Turkiją senatvės pensijas, vienkartines pašalpas mirus šeimos nariui dėl nelaimingo atsitikimo darbe ir invalidumo pašalpas, gautas pagal straipsnio 2 dalį patvirtintas priemones.

5. Šiame straipsnyje numatytos priemonės neturi įtakos iš Turkijos ir Bendrijos valstybių narių sudarytų dvišalių susitarimų kylančioms teisėms ir prievolėms, jeigu tokie susitarimai numato palankesnę tvarką Turkijos piliečiams.“

14 Papildomo protokolo 59 straipsnyje numatyta:

„Srityse, kuriose taikomas šis protokolas, Turkijai nesudaromos palankesnės sąlygos nei tos, kurias valstybės narės pagal [EB sutartį] sudaro viena kitai.“

— Sprendimas Nr. 3/80

15 Sprendimu Nr. 3/80, kurį Asociacijos taryba priėmė remdamasi Papildomo protokolo 39 straipsniu, siekiama suderinti valstybių narių socialinės apsaugos sistemas tam, kad vienoje ar keliose Bendrijos valstybėse narėse dirbantys arba dirbę turkai ir šių darbuotojų šeimos nariai bei maitintojo netekę asmenys galėtų gauti išmokas tradicinėse socialinės apsaugos srityse. Šiuo tikslu šio sprendimo nuostatos iš esmės perimtos iš tam tikrų 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje (OL L 149, p. 2; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 35), nuostatų.

16 Pagal Sprendimo Nr. 3/80 2 straipsnį „Asmenys, kuriems taikomas šis reglamentas“:

„Šis sprendimas taikomas:

— darbuotojams, kuriems yra ar buvo taikomi vienos ar daugiau valstybių narių teisės aktai ir kurie yra Turkijos piliečiai,

— šių darbuotojų šeimos nariams, gyvenantiems vienos iš valstybių narių teritorijoje,

— ir maitintojo netekusiems asmenims.“

17 Sprendimo Nr. 3/80 3 straipsnio 1 dalyje „Vienodų sąlygų taikymas“, kurioje perimta Reglamento Nr. 1408/71 3 straipsnio 1 dalis, nustatyta:

„Laikantis šio sprendimo specialių nuostatų, vienos iš valstybių narių teritorijoje gyvenantiems asmenims, kuriems taikomas šis sprendimas, pagal bet kurios valstybės narės teisės aktus priklauso tos pačios prievolės ir jie naudojasi tomis pačiomis išmokomis kaip ir valstybės piliečiai.“

18 Sprendimo Nr. 3/80 4 straipsnio „Reguliavimo sritys“ 1 ir 2 dalyse numatyta:

„1. Šis sprendimas taikomas visiems teisės aktams, kurie apima šias socialinės apsaugos sritis:

a) ligos ir motinystės išmokas;

b) invalidumo išmokas, įskaitant tas, kurios skirtos darbingumui išsaugoti ar atgauti;

c) senatvės išmokas;

d) išmokas maitintojo netekusiems asmenims;

e) išmokas dėl nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų;

f) išmokas mirties atveju;

g) bedarbio išmokas;

h) šeimos išmokas.

2. Šis sprendimas taikomas visoms bendrosioms ir specialioms socialinės apsaugos sistemoms, nepaisant to, ar jos susijusios, ar nesusijusios su įmokų mokėjimu <...>“

19 Sprendimo Nr. 3/80 6 straipsnio „Gyvenamosios vietos sąlygos atsisakymas <...>“, kuris atitinka Reglamento Nr. 1408/71 10 straipsnį, 1 dalies pirmoje pastraipoje numatyta:

„Jeigu šiame sprendime nenustatyta kitaip, invalidumo, senatvės ar maitintojo netekimo išmokos pinigais, pensijos dėl nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų bei išmokos mirties atveju, įgytos pagal vienos ar daugiau valstybių narių teisės aktus, negali būti kaip nors sumažinamos, pakeičiamos, sustabdomas ir nutraukiamas jų mokėjimas ar išieškomos vien dėl to, kad jų gavėjas gyvena kitos valstybės narės teritorijoje nei ta, kurioje yra įstaiga, atsakinga už išmokų mokėjimą.“

20 Sprendimo Nr. 3/80 III antraštinėje dalyje „Specialiosios nuostatos, susijusios su įvairiomis išmokų kategorijomis“, kaip ir Reglamente Nr. 1408/71, be kita ko, išdėstytos nuostatos dėl invalidumo, senatvės išmokų ir išmokų mirties atveju (pensijos).

21 Sprendimo Nr. 3/80 32 straipsnis:

„Turkija ir Bendrija kiekviena savo ruožtu imasi priemonių vykdyti šio sprendimo nuostatas.“

22 1983 m. vasario 8 d. Europos Bendrijų Komisija pateikė pasiūlymą dėl Tarybos reglamento (EEB) dėl Sprendimo Nr. 3/80 (OL C 110, p. 1), taikymo Europos ekonominėje bendrijoje, pagal kurį šis sprendimas „taikomas Bendrijoje“ (1 straipsnis) ir kuriame nustatomi jo „papildomi taikymo būdai“.

23 Tačiau po tokio pasiūlymo nebuvo priimtas Europos Sąjungos Tarybos reglamentas.

Reglamentas Nr. 1408/71

24 Reglamento Nr. 1408/71 3 straipsnio „Vienodų sąlygų taikymas“ 1 dalyje nustatyta:

„Laikantis šio reglamento specialių nuostatų, vienos iš valstybių narių teritorijoje gyvenantiems asmenims, kuriems taikomas šis reglamentas, pagal bet kurios valstybės narės teisės aktus priklauso tos pačios prievolės ir jie naudojasi tomis pačiomis teisėmis į išmokas kaip ir tos valstybės piliečiai.“

25 Šio reglamento 4 straipsnyje taip apibrėžtos jo reguliavimo sritys:

„1. Šis reglamentas taikomas visiems teisės aktams, kurie apima šias socialinės apsaugos sritis:

a) ligos ir motinystės išmokas;

b) invalidumo išmokas, įskaitant tas, kurios skirtos darbingumui išsaugoti ar atgauti;

c) senatvės išmokas;

d) išmokas maitintojo netekusiems asmenims;

e) išmokas dėl nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų;

f) išmokas mirties atveju;

g) bedarbio išmokas;

h) šeimos išmokas.

2. Šis reglamentas taikomas visoms bendrosioms ir specialioms socialinės apsaugos sistemoms, nepaisant to, ar jos susijusios, ar nesusijusios su įmokų mokėjimu <...>“

26 1992 m. balandžio 30 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1247/92, iš dalies keičiančio Reglamentą Nr. 1408/71 (OL L 136, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 2 t., p. 41), kuris įsigaliojo 1992 m. birželio 1 d., 1 straipsnio 2 punktu Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnis papildytas 2a dalimi:

„Šis reglamentas taip pat taikomas specialioms neįmokinėms išmokoms, kurios mokamos pagal teisės aktus ar kitas sistemas nei tos, kurios nurodytos 1 dalyje arba neįtraukiamos pagal 4 dalies nuostatas, jeigu tokios išmokos yra numatytos:

a) teikti papildomą, pakeičiantį ar pagalbinį draudimą nuo rizikos, kurią apima 1 dalies nuo a iki h punktuose nurodytos socialinės apsaugos sritys;

b) tik kaip speciali neįgaliųjų asmenų apsauga.“

27 Reglamento Nr. 647/2005 1 straipsnio 2 punktu ši 4 straipsnio 2a dalis iš dalies pakeista ir joje dabar nustatyta:

„Šis straipsnis taikomas specialioms neįmokinėms išmokoms, numatytoms pagal teisės aktus, kurie dėl savo taikymo asmenų atžvilgiu, savo tikslų ir (arba) teisių įgijimo sąlygų turi ypatumų, būdingų ir socialinės apsaugos teisės aktams, nurodytiems 1 dalyje, ir socialinei paramai.

„Specialios neįmokinės išmokos“ reiškia išmokas, kurios:

a) skirtos suteikti arba:

i) papildomą, pakeičiančią ar pagalbinę apsaugą nuo rizikų, kurias apima socialinės apsaugos sritys, nurodytos 1 dalyje, ir kurios garantuoja atitinkamiems asmenims minimalų pragyvenimo lygį užtikrinančias pajamas atsižvelgiant į ekonominę ir socialinę situaciją atitinkamoje valstybėje narėje; arba

ii) tik specifinę neįgaliųjų apsaugą, glaudžiai susijusią su šių asmenų socialine aplinka atitinkamoje valstybėje narėje,

b) finansuojamos išimtinai iš privalomo apmokestinimo įnašų, kuriais siekiama padengti bendrąsias viešąsias išlaidas, ir jų suteikimo sąlygos bei apskaičiavimo tvarka nėra priklausomos nuo kokios nors įmokos išmokų gavėjo atžvilgiu. Tačiau išmokos, kurios papildo įmokines išmokas, vien dėl šios priežasties neturi būti laikomos įmokinėmis išmokomis; ir

c) yra išvardytos IIa priede."

28 Pagal Reglamento Nr. 1408/71 10 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą:

„Jeigu šiame reglamente nenustatyta kitaip, invalidumo, senatvės ar maitintojo netekimo išmokos pinigais, pensijos dėl nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų bei išmokos mirties atveju, įgytos pagal vienos ar daugiau valstybių narių teisės aktus, negali būti kaip nors sumažinamos, pakeičiamos, sustabdomas ir nutraukiamas jų mokėjimas ar anuliuojamos vien dėl to, kad jų gavėjas gyvena kitoje nei valstybė narė valstybėje, kurioje yra už išmokų mokėjimą atsakinga įstaiga."

29 Reglamento Nr. 1247/92 1 straipsnio 4 punktu į Reglamentą Nr. 1408/71 įterptas naujas 10a straipsnis, kurio 1 dalyje nustatyta:

„Nepaisant 10 straipsnio ir III antraštinės dalies nuostatų, asmenims, kuriems taikomas šis reglamentas, 4 straipsnio 2a dalyje nurodytos specialios neįmokinės išmokos pinigais mokamos tiktai valstybės narės, kurioje jie gyvena, teritorijoje pagal tos valstybės teisės aktus, su sąlyga, kad tokios išmokos yra išvardytos IIa priede. Tokias išmokas moka ir jų išlaidas padengia gyvenamosios vietos įstaiga."

30 Reglamento Nr. 647/2005 1 straipsnio 5 punktu buvo iš dalies pakeistas šis 10a straipsnis ir dabar jame nustatyta:

„10 straipsnio ir III antraštinės dalies nuostatos netaikomos specialioms neįmokinėms išmokoms, nurodytoms 4 straipsnio 2a dalyje. Asmenys, kuriems taikomas šis reglamentas, gauna šias išmokas, jei jos paminėtos IIa priede, išimtinai teritorijoje tos valstybės narės, kurioje jie gyvena, ir pagal tos valstybės teisės aktus. Išmokas savo sąskaita moka gyvenamosios vietos įstaiga."

31 Reglamento Nr. 1247/92 2 straipsnio 1 ir 2 dalys išdėstytos taip:

„1. Taikant šio reglamento 1 straipsnį negalima atsisakyti mokėti išmokų, kurias iki šio reglamento įsigaliojimo valstybių narių kompetentingos įstaigos buvo skyrusios pagal Reglamento <...> Nr. 1408/71 III antraštinės dalies nuostatas ir kurioms taikomos to reglamento 10 straipsnio nuostatos.

2. Taikant reglamento 1 straipsnį negalima atsisakyti priimti prašymo skirti kaip priedą prie pensijos skiriamą specialią neįmokinę išmoką, kurį pateikia tos išmokos skyrimo sąlygas iki šio reglamento įsigaliojimo atitinkantis pareiškėjas arba gavėjas, net tada, jeigu jis arba ji gyvena ne kompetentingos valstybės narės teritorijoje, su sąlyga, kad tas prašymas išmokai gauti įteikiamas per penkerius metus nuo šio reglamento įsigaliojimo."

32 Reglamento Nr. 1408/71 įgyvendinimo tvarka nustatyta 1972 m. kovo 21 d. Tarybos reglamente (EEB) Nr. 574/72 (OL L 74, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 83).

Nacionalinės teisės aktai

33 Nyderlanduose nuo 1966 m. galiojančiame Nedarbingumo draudimo įstatyme (*Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering*, toliau – WAO) numatytas samdomų darbuotojų draudimas nuo nedarbingumo.

34 1986 m. lapkričio 6 d. Papildomų išmokų įstatymu (*Toeslagenwet*, toliau – TW), kuris įsigaliojo 1987 m. sausio 1 d., siekiama asmenims, kurie dėl to, kad apdrausti tokiu socialiniu draudimu, koks numatytas WAO (pavyzdžiui, be kita ko, nedarbo draudimu, ligos draudimu ir draudimu nuo nelaimingų atsitikimų darbe), gauna darbo užmokestį pakeičiančią išmoką, kuri yra mažesnė už minimalų darbo užmokestį, suteikti papildomą išmoką tam, kad dėl jos jų pakaitinės pajamos pasiektų bent Nyderlanduose galiojančio minimalaus darbo užmokesčio lygį. Bylai reikšmingu laikotarpiu ši papildoma išmoka sudarė daugiausia 30 % minimalaus darbo užmokesčio, todėl teisę į išmoką, kurią sudarė mažiau negu 70 % minimalaus darbo užmokesčio, turintys asmenys gaudavo už jį mažesnes pajamas. *Uwv* suinteresuotojo asmens prašymu konstatuoja, kad egzistuoja teisė į priemoką pagal TW.

35 1999 m. gegužės 27 d. Įstatymu dėl išmokų eksporto apribojimo (*Wet beperking export uitkeringen*, toliau – BEU) <...> TW nuo 2000 m. sausio 1 d. buvo papildytas 4a straipsniu, kurio 1 dalyje nustatyta, kad asmuo, kuris atitinka išmokų pagal šį įstatymo gavimo sąlygas, neturi teisės į jas tuo laikotarpiu, kai negyvena Nyderlanduose. Nurodyta, kad nagrinėjamas išmokas galima eksportuoti tik tuomet, jei su

suinteresuotojo asmens gyvenamosios vietos valstybe sudaryta dvišale sutartimi užtikrinamas geras Nyderlandų teisės aktų taikymas.

36 Iš BEU motyvų matyti, jog šiuo TW pakeitimu siekta taikymo asmeniui principą pakeisti teritoriniu principu tam, kad palengvėtų užsienyje gyvenantiems gavėjams sumokėtų išmokų kontrolės sąlygos. Šiomis aplinkybėmis Nyderlandų įstatymų leidėjas, grįsdamas šį pakeitimą, taip pat rėmėsi papildomos išmokos, skirtos užtikrinti minimalų gyvenimo lygį Nyderlanduose, pobūdžiu ir tuo, kad jos finansuojamos iš valstybės biudžeto.

37 Šis TW pakeitimas įsigaliojo 2000 m. sausio 1 dieną.

38 Tačiau buvo nustatytas pereinamasis laikotarpis, per kurį asmenys, kurie dieną prieš naujos nuostatos įsigaliojimą turi teisę į TW numatytas išmokas ir kurie tuo metu negyvena Nyderlanduose:

„1) gauna (bendrą) sumą, į kurią jie turėtų teisę, jei gyventų Nyderlanduose pirmaisiais metais po šio įstatymo įsigaliojimo (t. y. 2000 metais);

2) gauna du trečdalius sumos, į kurią jie turėtų teisę, jei gyventų Nyderlanduose antraisiais metais po šio įstatymo įsigaliojimo (t. y. 2001 metais);

3) gauna trečdalį sumos, į kurią jie turėtų teisę, jei gyventų Nyderlanduose trečiaisiais metais po šio įstatymo įsigaliojimo (t. y. 2002 metais).“

39 Paskesniais metais išmoka buvo visiškai panaikinta asmenims, kurie negyvena Nyderlanduose.

40 Reglamentu Nr. 647/2005 TW, iš dalies pakeistas 2000 m. BEU, papildytas Reglamento Nr. 1408/71, iš dalies pakeisto Reglamentu Nr. 1247/92, IIa priede pateiktu specialių neįmokinių išmokų, kaip apibrėžta Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnyje, kurioms šio reglamento 10 straipsnyje numatyta pareiga eksportuoti netaikoma pagal 10a straipsnį, sąrašu.

41 Paskui nuo 2006 m. gruodžio 7 d. TW buvo papildytas nauja pereinamojo laikotarpio nuostata, palankia asmenims, kurie gyvena ne Nyderlanduose, bet kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje, Europos ekonominės erdvės valstybėje arba Šveicarijoje, pagal kurią šie asmenys, jeigu jie dieną prieš Reglamento Nr. 647/2005 įsigaliojimą turi teisę į išmokas pagal Reglamento Nr. 1408/71 10 straipsnio 1 dalį,

— 2007 m. gauna visą sumą, į kurią turėtų teisę, jei gyventų Nyderlanduose,

— 2008 m. gauna du trečdalius sumos, į kurią turėtų teisę, jei gyventų Nyderlanduose,

— 2008 m. gauna trečdalį sumos, į kurią turėtų teisę, jei gyventų Nyderlanduose.

42 Šiems asmenims išmoka buvo panaikinta nuo 2010m. sausio 1 dienos.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

43 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad atsakovai pagrindinėje byloje yra Turkijos piliečiai ir tam tikrą laikotarpį dirbo samdomais darbuotojais Nyderlanduose.

44 Tapę neįgalūs iki 2000 m. jie prašė ir gavo išmokas pagal WAO, kurias mokėjo Nyderlandų valstybė.

45 Kadangi šių išmokų suma buvo mažesnė už minimalų darbo užmokestį, atsakovai pagrindinėje byloje pagal iki 2000 m. taikytą TW redakciją taip pat gavo papildomas išmokas, skirtas užtikrinti jiems kuo panašesnio į minimalų darbo užmokestį lygio pajamas.

46 Atsakovai pagrindinėje byloje, fiziškai negalėdami toliau dirbti, grįžo į Turkiją į savo šeimas ir pagal Papildomo protokolo 39 straipsnio 4 dalį gaudavo šias abi išmokas.

Visuomet buvo atliekamas vienas mokėjimas, neatskiriant invalidumo pensijos ir papildomos išmokos sumų.

47 Po BEU padaryto TW pakeitimo, kuris įsigaliojo 2000 m. sausio 1 d., kompetentingos Nyderlandų valdžios institucijos, taikydamos šio sprendimo 38 punkte nurodytą pereinamąjį laikotarpį, nusprendė laipsniškai, kasmet trečdaliu nuo 2001 m. sausio 1 d., panaikinti iki tol jiems mokėtas papildomas išmokas.

48 Atsakovai pagrindinėje byloje pateikė ieškinius dėl šio laipsniško panaikinimo.

49 2003 m. kovo 14 d. sprendimu *Centrale Raad van Beroep* (Nyderlandų apeliacinis teismas) nusprendė, kad šis panaikinimas pažeidžia pareigą, pagal kurią turi būti leidžiama eksportuoti išmokas, numatytą 1964 m. birželio 28 d. Ženevoje priimtos Tarptautinės darbo organizacijos konvencijos Nr. 118 dėl vienodo požiūrio į piliečius ir užsieniečius socialinės apsaugos srityje (toliau – TDO konvencija Nr. 118) 5 straipsnio 1 dalyje.

50 Todėl 2003 m. rugpjūčio 18 d. *Uwv* nusprendė suteikti atsakovams pagrindinėje byloje visas papildomas išmokas už laikotarpį nuo 2001 m. sausio 1 d. iki 2003 m. birželio 30 dienos. Tačiau nuo 2003 m. liepos 1 d. šių išmokų mokėjimas buvo galutinai nutrauktas.

51 Atsakovų pagrindinėje byloje pateikti skundai dėl sprendimų panaikinti išmokas buvo atmesti.

52 2004 m. kovo 19 d. ir 2004 m. rugpjūčio 23 d. sprendimais *Rechtbank te Amsterdam* (Amsterdamo pirmosios pakopos teismas) paskelbė atsakovų pagrindinėje byloje pateiktus ieškinius pagrįstais ir panaikino minėtus sprendimus motyvuodamas, kad papildomų išmokų, kurias jie gavo, panaikinimas nesuderinamas ne tik su TDO konvencijos Nr. 118 5 straipsnio 1 dalimi, bet ir su Sprendimo Nr. 3/80 6 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa ir 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos (toliau – EŽTK) 14 straipsnyje, skaitomame kartu su 1952 m. kovo 20 d. Paryžiuje pasirašyto Papildomo Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos protokolo 1 straipsniu bei 1966 m. gruodžio 16 d. Jungtinių tautų generalinės asamblėjos priimto ir 1976 m. kovo 23 d. įsigaliojusio Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 26 straipsniu, įtvirtintu nediskriminavimo dėl pilietybės principu.

53 *Uwv* pateikė apeliacinį skundą dėl šių sprendimų *Centrale Raad van Beroep*.

54 Tačiau *Centrale Raad van Beroep* konstatavęs – kaip konstatavo *Rechtbank te Amsterdam* ir to neginčijo jo nagrinėjamos bylos šalys, – kad pagal WAO mokama papildoma išmoka, kurios suteikimas nepriklauso nuo individualių pareiškėjo poreikių vertinimo, turi būti vertinama kaip invalidumo išmoka pagal Sprendimo Nr. 3/80 4 straipsnio 1 dalies b punktą ir priskiriama jo reguliavimo sričiai, kelia klausimą, pirma, dėl šio sprendimo 6 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos tiesioginio veikimo ir apimties, nes ja visiškai uždraudžiama gyvenamosios vietos sąlyga, nors po to, kai priimtas šis sprendimas, Reglamentas Nr. 1408/71 buvo iš dalies pakeistas taip, kad šis draudimas tam tikromis sąlygomis netaikomas specialioms neįmokinėms išmokoms.

55 Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja dėl Nediskriminavimo pagal pilietybę principo aiškinimo atsižvelgiant į EEB ir Turkijos asociaciją.

56 Kaip šiuo klausimu jau nusprendė *Rechtbank te Amsterdam*, Sprendimo Nr. 3/80 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu vienodo požiūrio principu negalima naudingai remtis šioje byloje, nes ši nuostata taikoma tik „vienos iš valstybių narių teritorijoje gyvenantiems asmenims“, o atsakovų pagrindinėje byloje gyvenamoji vieta šiuo metu yra Turkijoje. Tačiau kitaip būtų remiantis Asociacijos susitarimo 9 straipsniu, kuriame nėra panašios sąlygos.

57 Pagrindinės bylos šalys neginčija, kad šis straipsnis yra tiesioginio veikimo. Be to, iš nusistovėjusios teismų praktikos matyti, kad draudžiama ne tik atvira diskriminacija dėl pilietybės, bet ir bet kokios paslėptos diskriminacijos formos, kurios, taikant kitus skirstymo kriterijus, iš tiesų sukelia tokių pačių pasekmių.

58 Šioje byloje *Centrale Raad van Beroep* pabrėžia, kad pagal TW 4a straipsnį yra dvi skirtingos netiesioginio skirstymo pilietybės pagrindu formos, kurias reikia nagrinėti atskirai tiek, kiek tai susijęs su jų galimu pateisinimu.

59 Pirmiausia tikėtina, kad kitą negu Nyderlandų pilietybę turinčių asmenų, tarp jų – didelė grupė Turkijos piliečių, kurie nebeturi teisės gauti papildomos išmokos pagal TW, nes jau nebegyvena Nyderlanduose, yra daugiau negu Nyderlandų piliečių, kurie daug dažniau tebegyvena Nyderlanduose.

60 Šio atžvilgiu Nyderlandų Karalystės motyvai, pateikti dėl galimybės eksportuoti pagal TW mokamas papildomas išmokas panaikinimo, būtų: neva problematiška kontrolė siekiant patikrinti Nyderlanduose negyvenančių gavėjų asmeninę ir turtinę situaciją, šių išmokų finansavimas iš valstybės biudžeto, nacionalinio įstatymų leidėjo noras grįžti prie pirminės socialinio draudimo paskirties, t. y. paramos teikimo gyventojams, ir ypatingas TW pobūdis papildyti socialinio draudimo išmoką, kad būtų pasiektas minimalus darbo užmokestis Nyderlanduose.

61 Dėl kontrolės sąlygų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas akcentuoja tai, kad su Turkijos Respublika sudaryta dvišalė sutartis, kurioje numatytos kontrolės galimybės šioje valstybėje. Todėl *Centrale Raad van Beroep* klausia, ar kitos priežastys, iš esmės susijusios su finansinio pobūdžio motyvais, gali būti pakankamas jo nagrinėjamoje byloje svarstomo skirtingo vertinimo pateisinimas.

62 Antra, egzistuoja netiesioginis skirstymas pagal pilietybę, nes atsakovams pagrindinėje byloje mokamos papildomos išmokos buvo visiškai panaikintos nuo 2003 m. liepos 1 d. dėl to, kad suinteresuotieji asmenys gyvena Turkijoje, nors pereinamasis laikotarpis siekiant laipsniškai panaikinti šią išmoką teisę į ją turintiems Sąjungos valstybės narės ir tam tikrų trečiųjų šalių piliečiams, kurie gyvena Europos Sąjungos teritorijoje, prasidėjo tik 2007 metais.

63 Šiomis aplinkybėmis *Uwv* tvirtino, kad nagrinėjamą skirstymą reikia analizuoti atsižvelgiant į Asociacijos susitarimą, kuriame nurodyta kad turi būti laipsniškai įgyvendintas laisvas asmenų judėjimas ir nuolat bei laipsniškai vystomi ekonominiai santykiai tarp valstybių narių ir Turkijos. Todėl Asociacijos susitarimo 9 straipsniui negalima teikti tokią pačią reikšmę kaip EB 12 straipsniui.

64 Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja, kad šis motyvas pakankamai pateisina konstatuotą skirtingą vertinimą. Jis priduria, jog nori, kad aiškinant Asociacijos susitarimo 9 straipsnį būtų nurodomi reikšmingi kriterijai, kuriais remdamasis galėtų vertinti nagrinėjamo nacionalinės teisės akto atitiktį pagrindinėms EŽTK ir Pirmajame papildomame protokole įtvirtintoms teisėms, kurių laikymąsi užtikrina Teisingumo Teismas.

65 Tokiomis sąlygomis *Centrale Raad van Beroep* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. Ar Sprendimo Nr. 3/80 6 straipsnio 1 dalyje, atsižvelgiant į jos formuluotę ir į šio sprendimo bei [Asociacijos] susitarimo prasmę bei tikslą, yra nustatyta aiški ir tiksli pareiga, kurios vykdymas arba veikimas nesiejami su papildomo akto priėmimu, ir todėl ši nuostata gali veikti tiesiogiai?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

a) Ar taikant Sprendimo Nr. 3/80 6 straipsnio 1 dalį kažkokiu būdu reikia atsižvelgti į Reglamento Nr. 1408/71 pakeitimus, padarytus po 1980 m. rugsėjo 19 d. dėl specialių neįmokinių išmokų?

b) Ar šiuo atveju yra svarbus Asociacijos susitarimo papildomo protokolo 59 straipsnis?

3. Ar Asociacijos susitarimo 9 straipsnį reikia aiškinti taip, kad jis draudžia taikyti tokią valstybės narės įstatymo nuostatą, kaip antai Nyderlandų TW 4a straipsnis, kuri lemia netiesiogiai nevienodą požiūrį dėl pilietybės:

— pirma, nes dėl jos mažiau asmenų, turinčių Nyderlandų pilietybę, ir daugiau kitą negu Nyderlandų pilietybę turinčių asmenų, kuriems priklauso didelė grupė Turkijos piliečių, (jau) neturi teisės gauti papildomos išmokos, nes nebegyvena Nyderlanduose,

— ir, antra, nes dėl jos iš Turkijoje gyvenančių Turkijos piliečių nuo 2003 m. liepos 1 d. buvo atimta teisė į papildomas išmokas, o iš kitų ES valstybių narių ir trečiųjų šalių piliečių, jeigu jie lieka gyventi ES teritorijoje, ši teisė bus (laipsniškai) panaikinta tik nuo 2007 m. sausio 1 dienos?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

66 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmuoju klausimu klausia, ar Sprendimo Nr. 3/80 6 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa veikia tiesiogiai valstybėse narėse.

67 Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką su trečiosiomis valstybėmis sudaryto Bendrijų susitarimo nuostata taikoma tiesiogiai, jei atsižvelgiant į jos tekstą, susitarimo tikslą ir pobūdį joje nustatytas aiškus ir tikslus įpareigojimas, kurio vykdymas arba veikimas nepriklauso nuo vėlesnio akto priėmimo. Tokios pačios sąlygos taikomos nustatant, ar Asociacijos tarybos sprendimo nuostatos gali veikti tiesiogiai (žr., be kita ko, 1999 m. gegužės 4 d. Sprendimo *Sürül,* C-262/96, Rink. p. I-2685, 60 punktą ir nurodytą teismų praktiką).

68 Atsižvelgiant į Sprendimo Nr. 3/80 6 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos formuluotę, ja aiškiai, tiksliai ir besąlygiškai siekiama uždrausti valstybėms narėms sumažinti, pakeisti, sustabdyti ir nutraukti išmokų mokėjimą ar išieškoti jas dėl to, kad teisę į jas turintis asmuo gyvena Turkijoje ar kitos valstybės narės teritorijoje nei ta, kur yra įstaiga, atsakinga už išmokų mokėjimą.

69 Europos Komisija teisingai pažymėjo, kad šioje nuostatoje nustatytas tikslus rezultato įsipareigojimas, t. y. bet kokio ribojimo draudimas tiek, kiek tai susiję su Turkijos piliečių pagal valstybės narės teisės aktus įgytų teisių eksportu. Todėl tokiu įsipareigojimu asmuo gali remtis nacionaliniame teisme, kai prašo netaikyti priešingų valstybės narės teisės aktų, ir tokiu tikslu nereikia priimti papildomų taikymo priemonių (pagal analogiją žr. minėto Sprendimo *Sürül* 63 punktą).

70 Todėl Sprendimo Nr. 3/80 6 straipsnio 1 dalies pirmai pastraipai priskiriamas pobūdis, kuris akivaizdžiai skiriasi nuo pobūdžio, charakterizuojančio technines skirtingų nacionalinės teisės aktų socialinės apsaugos srityje derinimo nuostatas, pavyzdžiui, išdėstytas šio sprendimo 12 ir 13 straipsniuose, nagrinėtas byloje, kurioje buvo priimtas 1996 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas *Taflan-Met ir kt.* (C-277/94, Rink. p. I-4085), ir

dėl kurių Teisingumo Teismas nusprendė, kad jos tiesiogiai neveikia valstybių narių teritorijoje, kol Taryba nepriima būtinų jas įgyvendinant papildomų priemonių.

71 Dėl šio aiškinimo nekyla klausimų dėl to, kad Sprendimo Nr. 3/80 6 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje nurodyta, kad joje įtvirtintas gyvenamosios vietos sąlygos draudimas taikomas, jeigu šiame sprendime nenustatyta kitaip. Iš tiesų šiuo aspektu pakanka nurodyti, kad šiame sprendime nenumatyta nuo minėtoje nuostatoje nustatyto gyvenamosios vietos sąlygos draudimo leidžianti nukrypti arba jį apribojanti nuostata.

72 Be to, dėl tų pačių motyvų, kurie išdėstyti nurodyto Sprendimo *Sürül* 70–72 punktuose, išvada, kad Sprendimo Nr. 3/80 6 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa gali tiesiogiai reguliuoti situacijas, susijusias su fiziniais asmenimis, neprieštarauja Asociacijos susitarimo dalyko ir pobūdžio nagrinėjimui, su kuriuo ši nuostata siejama.

73 Iš to matyti, kad Sprendimo Nr. 3/80 6 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje nustatyta tiksli ir besąlyginė nuostata, kuri yra gana tinkama taikyti nacionaliniam teismui ir todėl ji gali reguliuoti teisines situacijas, susijusias su fiziniais asmenimis.

74 Todėl į pirmąjį klausimą reikia atsakyti: Sprendimo Nr. 3/80 6 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą reikia aiškinti taip, kad ji veikia tiesiogiai, todėl Turkijos piliečiai, kuriems ji taikoma, turi teisę ja tiesiogiai remtis valstybių narių teismuose, kai prašo netaikyti jai priešingų vidaus teisės nuostatų.

Dėl antrojo klausimo

75 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Sprendimo Nr. 3/80 6 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą reikia aiškinti taip, kad ja draudžiama tokia valstybės narės teisės nuostata, kaip išdėstytoji TW 4a straipsnyje, tiek, kiek ja panaikinama papildoma išmoka, suteikiama pagal nacionalinės teisės aktus, dėl to, jog šių išmokų gavėjai nebegyvena šios valstybės teritorijoje.

76 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad Sprendimo Nr. 3/80 6 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje įtvirtinamas gyvenamosios vietos sąlygos uždraudimo principas tiek, kiek jis susijęs su joje nurodytomis socialinio draudimo išmokomis, kurioms priskiriamos su invalidumu susijusios išmokos.

77 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagrindinės bylos šalys pripažįsta, kad tokia socialinio draudimo išmoka, kaip antai papildoma išmoka, mokama pagal WAO nustatytą socialinio draudimo sistemą, turi būti vertinama kaip invalidumo išmoka pagal Sprendimo Nr. 3/80 4 straipsnio 1 dalies b punktą ir priskiriama šio sprendimo 6 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos reguliavimo sričiai.

78 Be to, akivaizdu, kad atsakovai pagrindinėje byloje yra Turkijos piliečiai, kurie teisėtai gyveno ir dirbo valstybės narės teritorijoje. Dėl to, kad tam tikrą laikotarpį dirbo samdomais darbuotojais, jie įgijo teisę į socialinio draudimo išmokas pagal priimančiosios valstybės teisės aktus. Šioje byloje nagrinėjama invalidumo pensija, nes suinteresuotieji asmenys nebuvo pajėgūs toliau dirbti, ir TW numatyta papildoma išmoka, nes pensijos, į kurią jie turėjo teisę, suma buvo mažesnė už minimalų darbo užmokestį. Šios dvi išmokos jiems buvo mokamos gana ilgą laiką, įskaitant laikotarpį po to, kai jie grįžo į Turkiją, pagal Papildomo protokolo 39 straipsnio 4a dalį, kurioje numatyta

galimybė eksportuoti valstybėse narėse gaunamas senatvės pensijas, maitintojo netekimo išmokas, invalidumo pensijas ir išmokas mirties atveju.

79 Šiomis sąlygomis atsakovai pagrindinėje byloje priklauso asmenims, kuriems taikoma Sprendimo Nr. 3/80 6 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa, nes jie yra Turkijos piliečiai, gaunantys šioje byloje nagrinėjamas invalidumo išmokas pagal valstybės narės teisės aktus ir šiuo metu gyvenantys Turkijoje.

80 Reikia pridurti, kad, kaip jau nurodyta šio sprendimo 71 punkte, Sprendime 3/80 nenumatyta nuo jo 6 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje nustatyto gyvenamosios vietos sąlygos draudimo leidžianti nukrypti arba jį apribojanti nuostata.

81 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, vykdomos visos Sprendimo Nr. 3/80 6 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos taikymo tokioje situacijoje, kaip nagrinėjamoji šioje byloje, sąlygos.

82 Iš to matyti, kad tokie Turkijos piliečiai, kaip antai atsakovai pagrindinėje byloje, reikalaudami jiems toliau mokėti pagal WAO gaunamas papildomas išmokas Turkijoje, gali teisėtai remtis Sprendimo Nr. 3/80 6 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa.

83 Pateiktai išvadai neturi reikšmės aplinkybė, kad tokios socialinio draudimo išmokos, kaip antai papildoma išmoka pagal WAO, atveju šiuo metu Reglamente Nr. 1408/71 nustatyta sistema skiriasi nuo įgyvendintos Sprendimu Nr. 3/80.

84 Iš tikrųjų Reglamentas Nr. 1408/71 buvo iš dalies pakeistas priėmus Reglamentą Nr. 1247/92. Todėl šiam įsigaliojus 1992 m. birželio 1 d. šioje byloje nagrinėjamos tokio paties tipo kaip ir papildomos išmokos specialios neįmokinės išmokos pagal Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnio 2a dalies a punktą buvo aiškiai įtrauktos į šio reglamento reguliavimo sritį.

85 Be to, nuo tos pačios dienos Reglamentu Nr. 1247/92 Reglamentas Nr. 1408/71 papildytas nauju 10a straipsniu, kuriame nustatyta šio reglamento 10 straipsnio 1 dalyje numatytos pareigos eksportuoti išmokas išimtis.

86 Beje, Reglamentu Nr. 647/2005 TW, iš dalies pakeistas BEU 2000 m., buvo papildytas Reglamento Nr. 1408/71, iš dalies pakeisto Reglamentu Nr. 1247/92, IIa priede pateiktu specialių neįmokinių išmokų, kaip apibrėžta Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnyje, kurioms šio reglamento 10 straipsnyje numatyta pareiga eksportuoti netaikoma pagal 10a straipsnį, sąrašu.

87 Tuo remdamasi Nyderlandų Karalystė panaikino papildomas išmokas, anksčiau numatytas TW, Sąjungos piliečiams, jeigu gavėjai negyvena Nyderlandų teritorijoje.

88 Tačiau tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamosios šioje byloje, situacijos, kai darbuotojai migrantai turkai, grįžę į Turkiją, taikant Sprendimo Nr. 3/80 6 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą toliau gauna tokias socialinio draudimo išmokas, kaip antai papildomos išmokos, nors jos panaikintos Sąjungos piliečiams, kurie negyvena jas suteikusios valstybės narės teritorijoje, negalima laikyti nesuderinama su Papildomo protokolo 59 straipsnio, pagal kurį Turkijos piliečiai negali atsidurti palankesnėje

situacijoje nei Sąjungos piliečiai, reikalavimais (šiuo klausimu žr., be kita ko, 2009 m. vasario 19 d. Sprendimo *Soysal ir Savatli,* C-228/06, Rink. p. I-1031, 61 punktą).

89 Iš tiesų, pirma, šio Papildomo protokolo 39 straipsnio 4 dalyje aiškiai numatytas tam tikrų socialinio draudimo išmokų, kurioms priskiriamos darbuotojų Turkijos piliečių pagal vienos ar kelių valstybių narių teisės aktus gautos pensijos ir invalidumo išmokos, eksportas į Turkiją.

90 Antra, Sprendimo Nr. 3/80 2 straipsnio pirmoje įtraukoje į šio spendimo taikymo sritį be papildomų paaiškinimų įtraukiami darbuotojai turkai, kuriems „buvo taikomi“ vienos ar daugiau valstybių narių teisės aktai, o iš šių darbuotojų šeimos narių 2 straipsnio antroje įtraukoje reikalaujama, kad jie „gyvenantų vienos iš valstybių narių teritorijoje“.

91 Be to, Sprendimo Nr. 3/80 taikymo srityje, susijusioje su specialiomis neįmokinėmis išmokomis, taikoma šiuo metu pagal Reglamentą Nr. 1408/71 galiojanti sistema vėl pakeistų šį sprendimą, nors tokią kompetenciją turi tik Asociacijos taryba pagal Asociacijos susitarimo 8 ir 22 straipsnius.

92 Galiausiai reikia konstatuoti, kad atsakovai pagrindinėje byloje į Turkiją grįžo tapę neįgalūs priimančiojoje valstybėje narėje.

93 Remiantis nusistovėjusia Teisingumo Teismo praktika, Turkijos pilietis, priklausęs oficialiai valstybės narės darbo rinkai pagal 1980 m. rugsėjo 19 d. Sprendimą Nr. 1/80 dėl asociacijos plėtros, priimtą pagal Asociacijos susitarimą įsteigtos Asociacijos tarybos, remdamasis šiuo sprendimu negali turėti teisės toliau gyventi šios valstybės

teritorijoje po to, kai tapo nelaimingo atsitikimo darbe auka ir dėl to negali nuolat dirbti ir galutinai nepriklauso darbo rinkai (žr. 1995 m. birželio 6 d. Sprendimo *Bozkurt,* C-434/93, Rink. p. I-1475, 42 punktą).

94 Šiomis aplinkybėmis negalima remtis tuo, kad suinteresuotieji asmenys išvyko iš priimančiosios valstybės narės teritorijos savo valia ir neturėdami pagrįstų priežasčių ir kad dėl tokio elgesio jie prarado pagal EEB ir Turkijos asociacijos sutartį įgytas teises (žr., be kita ko, 2010 m. vasario 4 d. Sprendimo *Genc,* C-14/09, Rink. p. I-931, 42 punktą).

95 Vadinasi, buvusių darbuotojų migrantų turkų, kaip antai atsakovų pagrindinėje byloje, padėtis, jeigu jie grįžo į Turkiją praradę teisę gyventi priimančiojoje valstybėje narėje dėl to, kad šioje valstybėje narėje tapo neįgalūs, siekiant taikyti Papildomo protokolo 59 straipsnį, negali būti naudingai prilyginama Sąjungos piliečių padėčiai, nes jie, turėdami teisę judėti bei laisvai apsigyventi valstybių narių teritorijose ir išlaikydami savo teisę gyventi valstybėje narėje, kuri teikia išmokas, gali nuspręsti, pirma, išvykti iš šios valstybės narės teritorijos ir dėl to prarasti šias išmokas, ir, antra, turi teisę bet kuriuo momentu grįžti į susijusią valstybę narę (pagal analogiją žr. 2007 m. liepos 18 d. Sprendimo *Derin,* C-325/05, Rink. p. I-6495, 68 punktą ir 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Bozkurt,* C-303/08, Rink. p. I-13445, 45 punktą).

96 Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti: Sprendimo Nr. 3/80 6 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą reikia aiškinti taip, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamosios pagrindinėje byloje, ja draudžiama valstybės narės teisės nuostata, kuria, kaip antai TW 4a straipsniu, buvusiems darbuotojams migrantams turkams panaikinama pagal nacionalinės teisės aktus suteikta papildoma išmoka, jeigu jie sugrįžo į Turkiją praradę teisę gyventi priimančiojoje valstybėje narėje dėl to, kad joje tapo neįgalūs.

Dėl trečiojo klausimo

97 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo užduotas klausimas iš esmės susijęs su Asociacijos susitarimo 9 straipsnyje įtvirtinto vienodo požiūrio principo, kuriuo „nepažeidžiant atskirų nuostatų, kurias galima nustatyti (gali nustatyti Asociacijos taryba) taikant 8 straipsnį“, draudžiama bet kokia diskriminacija dėl pilietybės tokiu atveju, kaip nagrinėjamasis pagrindinėje byloje.

98 Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką Sprendimo Nr. 3/80 3 straipsnio 1 dalis ypatingoje socialinio draudimo srityje įgyvendina ir sukonkretina bendrąjį Nediskriminavimo dėl pilietybės principą, įtvirtintą Asociacijos susitarimo 9 straipsnyje (žr. minėto Sprendimo *Sürül* 64 punktą; 2000 m. kovo 14 d. Sprendimo *Kocak ir Örs,* C-102/98 ir C-211/98, Rink. p. I-1287, 36 punktą ir 2004 m. balandžio 28 d. Sprendimo *Öztürk,* C-373/02, Rink. p. I-3605, 49 punktą).

99 Iš Sprendimo Nr. 3/80 3 straipsnio 1 dalies teksto matyti, kad ji taikoma „laikantis šio sprendimo specialių nuostatų“.

100 Šio sprendimo 6 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa yra speciali nuostata, dėl kurios apimties Teisingumo Teismas jau pateikė nuomonę atsakydamas į pirmąjį ir antrąjį klausimus.

101 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį klausimą reikia atsakyti taip, kad Asociacijos susitarimo 9 straipsnis netaikomas tokioje situacijoje, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

102 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. **1980 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo Nr. 3/80 dėl Europos Bendrijoms priklausančių valstybių narių socialinės apsaugos sistemų taikymo darbuotojams turkams ir jų šeimoms nariams 6 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą reikia aiškinti taip, kad ji veikia tiesiogiai, todėl Turkijos piliečiai, kuriems ji taikoma, turi teisę ja tiesiogiai remtis valstybių narių teismuose, kai prašo netaikyti jai priešingų vidaus teisės nuostatų.**

2. **Sprendimo Nr. 3/80 6 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą reikia aiškinti taip, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamosios pagrindinėje byloje, ja draudžiama valstybės narės teisės nuostata, kuria, kaip antai 1986 m. lapkričio 6 d. Papildomų išmokų įstatymo (*Toeslagenwet*) 4a straipsniu, buvusiems darbuotojams migrantams turkams panaikinama pagal nacionalinės teisės aktus suteikta priemoka prie invalidumo pensijos, jeigu jie grįžo į Turkiją praradę teisę gyventi priimančiojoje valstybėje narėje dėl to, kad joje tapo neįgalūs.**

3. Susitarimo, įsteigiančio Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociaciją, kurį 1963 m. rugsėjo 12 d. Ankaroje pasirašė Turkijos Respublika, EEB valstybės narės ir Bendrija ir kuris pastarosios vardu buvo sudarytas, aprobuotas ir patvirtintas 1963 m. gruodžio 23 d. Tarybos sprendimu 64/732/EEB, 9 straipsnis netaikomas tokioje situacijoje, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje.

Parašai.